

„A határátlépő izgalma”

Kováts Adél színész, színházigazgató

2016-ban vette át a Radnóti Színház igazgatását, azóta folyamatosan játszik, és az előző évadtól a társulatvezetés mellett a kihelyezett játszóhelyekre is gondot visel, míg a színház mögötti ház felépítése be nem fejeződik. Az új évadról, a színházról, a színészetéről, az erőszakról és a szabadságról kérdeztük.

■ Magyar Narancs: Speciális helyzet színésznőként színházat vezetni.

Kováts Adél: Színésznőként és igazgatóként a hierarchia más-más lépcsőfokain állok. Színészként a játszóterén egyenrangú partner vagyok, majd onnan kell „feljőnnöm”, és vezetnem az intézményt próba után, előadás előtt. Másképpen kell működnöm, és a velem szemben támasztott elvárások is mások. Álmomban sem gondoltam, hogy ennyi mindenre elég lesz a három év, ami igazgatóként mögöttem van. Kiderült például, hogy jó az az irány, amerre nyomatékosan elindítottam a csapatot. Ehhez hozzájárult ez a sajátos helyzet az építkezéssel a háttérben, a sok helyen játsszással, amit végül is sikerült a javunkra fordítani.

MN: Milyen változást okozott a „felfordulás” a vízióhoz képest?

KA: Nem igazán okozott változást, mert eredetileg is szeretnénk volna, hogy legyen a Radnótinak még egy játszóhelye. Persze nem így képzeltük el, de nem baj. Ettől az évtől van új és saját alternatív játszóhelyünk, a Radnóti Tesla Labor, amit bérlünk a Kazinczy utcában. Ez biztosíthatja a folyamatos működésünket akkor is, amikor – remélhetőleg 2021 januárjában – visszakapjuk a színpadunk építkezése miatt elcsatolt részét, amelyet újra működő színpadtérré kell majd alakítanunk, bár nagyon érik a teljes színpadunk felújítása, s azt akkor lenne érdemes megvalósítani.

MN: Hogy működjön egy színházi koncepció, az nagyban múlik a darabválasztásokon. Milyen szempontjaid vannak a repertoár kialakításában?

KA: Nem évadokban gondolkodom, hanem hosszabb folyamatban. Számomra a választást meghatározó két legfontosabb aspektus a társulat és hogy miként akarunk véleményt

Fotó: Németh Dániel

formálni dolgokról, kiket akarunk megszólítani, mit tartunk felvállalható témának. Minden klasszikus is csodálatosan meg tud szólalni, ha jó kezekben van, de amit a kortárs írók gondolnak a világról, az még inkább érdekli az embereket. A Radnótinak mindig is erős kapcsolata volt a kortárs magyar irodalommal, és igyekszem ezt a kötődést kiteljesíteni. Évtizedekre nyúlik vissza együttműködésünk a Magvető Kiadóval. A kortárs magyar drámákat Székely Csaba 10 című darabja, valamint Závada Pál és a Mohácsi testvérek *Egy piaci*

nap című műve képviseli. Szerintem az egyik legfontosabb dolga a színháznak, hogy a társalkotókkal együtt gondolkodjon. Az idei évad is nagyon markánsnak ígérkezik. A hat bemutatóból hármat tartunk a Radnóti Színházban. Egy Hegymegi-rendezéssel indítunk, a *MOLIÈRE – the passion* magyarországi bemutatójával. Luk Perceval, Feridun Zaimoğlu és Günter Senkel darabja a négy leghíresebb Molière-komédia kortárs újragondolása Forgách András fordításában. Valló Péter rendezi *A szerelmesek házát*, amelyre George Bernard Shaw szövegét Péterfy Gergely fordítja újra. Szócs Artúr csinálja a *Csapodár madárka* reneszánsz komédiát Peer Krisztián fordításában.

MN: A függetlenekkel is szövetkeztek.

KA: A Radnóti Tesla Labor a Kazinczy utcában azért hoztuk létre, hogy merészebb kísérleteket, kockázatosabb előadásokat mutathassunk be. A tavaly a Tesla Loftban bemutatott, Hajdu Szabolcs által rendezett *Gloriát* ebbe az új, 180 férőhelyes térbe helyeztük át egy emelettel feljebb. Itt az első bemutatónk a *Csillagképek* Szilágyi Bálint rendezésében és a CAFe Budapesttel együttműködésben. Decemberben jön *A vágy* című Kroetz-darab Totth Benedek fordításában és Alföldi Róbert rendezésében, tavasszal pedig a *Gina*, amit Schwechtle Mihály a színészekkel együtt ír és rendez. A köztes időkben a függetlenek rendelkezésére bocsátjuk a Tesla Labort, ahol ebben az évadban négy népszerű előadás továbbjátzását segítjük (*Napraforgó*, *Elhanyagolt férfiszépségek*, *Hinták*, *Magyar akác*). A Radnóti Tesla Laborral együtt indul a Narratíva társulata, Hegymegi Máté, Kovács D. Dániel, Pass Andrea és Szenteczki Zita összefogása. Működésükkel a színház szerepét, létjogosultságát, felelősségét kívánják újragondolni a független színházi kezek közt. Hosszú távú céljuk egy mobil színházi bázis létrehozása egy kamion félpótkocsiján. Ebben az évadban minden bemutatójuk és előadásuk a Tesla Laborban látható. A függetlenek megjelenését win-win

helyzetnek tekintem, mert a közönség kevéredése vérpezsdítő lehet a Radnóti számára, a függetleneknek pedig biztonságot adhat a Radnóti közönségbázisa.

MN: Milyen a három belvárosi művészszínház – a Katona, az Örkény és a Radnóti – pozíciója egymáshoz képest?

KA: Jó a kapcsolatunk a Katonával és az Örkénnyel, mindkét direktorral kölcsönös a tisztelet és a szeretet. Szolidáris viszonyban vagyunk egymással, s a helyszínereséseinkor mindketten felajánlották a segítségüket. Nincs igazából rivalizálás, egyrészt mindenkinek megvan a saját közönsége, de nagyon sok az átjárás. Az elmúlt három évben sikerült megtartani, de fiatalítani is a közönségünket, ami elsősorban a meghívott alkotók, a darabválasztás és az öt éve zajló Radnóti Ifjúsági Műhely aktív munkájának köszönhető. A RIM-ből olyan kultúrafogyasztó, hozzánk kötődő emberek jönnek ki minden évben, hogy öröm nézni.

MN: Színészként milyen új bemutatód lesz ebben az évadban?

KA: A *Vagyban* Hilda, a *MOLIÈRE*-ben Donna Elvira és Dorine.

MN: Téged sosem zaklattak a pályád során a hierarchiában feletted állók? Hogyan ítéled meg a #metoo kérdéskört?

KA: Persze értek atrocitások engem is, de a visszautasításaimra nem érkezett hatalmi válaszbüntetése. Ezért a férfi-nő viszonyhálóban maradtak ezek a próbálkozások, és én is így tudtam kezelni ezeket. Talán a nevelésem, a családi háttérrel vagy az alkatom miatt. Persze nem mondom, hogy nem kellett bizonyos helyzetekben macskaügyességgel viselkedni. Egyébként meg úgy gondolom, hogy semmilyen zaklatás sehol senkivel szemben nem fair. Rettentően bonyolult kérdés, kollektív probléma a szembenézés, amit egyelőre nem tudunk intelligensen kezelni. Szerintem a prevenció a legfontosabb, a fiatalok felvilágosítása és felvértezése.

MN: A színháznak mi a dolga ezzel?

KA: Ugyanúgy, mint az összes súlyos társadalmi problémát érintő kérdés esetében, olyan műveket műsorra tűzni, majd ezekről beszélni, amelyek a lehető legtöbb szempontrendszer szerint nyúlnak a témához. A Szikszai Rómusz által rendezett *A párnaember* például a családon belüli erőszakot helyezi fókuszba, a

szülők felelősségéről szól, és azért került bele a repertoárunkba, mert úgy éreztem, ezzel markánsan letehetjük a névjegyünket. Az Ódry Színházon játszunk tovább ebben az évadban is. *A művész és rajongói* című Osztrovszkij-előadásunkban azt látjuk, hogy egy morálisan züllött közeg hogyan tudja bedarálni a tehetséget, és épp a #metoo miatt vált aktuálissá. És sorolhatnám még a fél repertoárunkat.

MN: Aktuális téma a rendszerváltás 30. évfordulója is. A saját színházi lapotokban erről emlékeztek meg. Miért fontos ez?

KA: Tavaly a komfortzóna elhagyása volt a témánk, amivel megszólítottuk az íróinkat is, az idén a döntések és következményeik kerültek fókuszba. A társadalom szintjén is sok konfliktussal járt a rendszerváltás, aminek a következményeit sokféle módon élik meg az emberek.

MN: Neked mi jut róla eszedbe?

KA: A soproni gyerekkorom, a kishatárátlépő izgalma, amihez képest is hatalmas lett a szabadság. Hogy átfedésbe került, amit ott-hon mondunk, és amit máshol mondhatunk, hogy van lehetőség a visszakerdezésre. Most ugyanezek az elvárásaim.

Artner Szilvia

Láthatáron Csoport

A tett színháza

A Láthatáron Csoport azon kevés független színházak egyike, amely minden korosztálynak játszik. Ráadásul valamennyi előadásával megpróbálja átlépni a saját árnyékát: a művészet eszközeivel társadalmi változásokat sürget. A társulat alapítója Feuer Yvette színész, drámapedagógus.

■ A független színházi szcéna számos ma ismert alakja Somogyi István köpönyegéből bújt ki a '80-as évek közepén. Az ő Szkénében működő Arvisura Színházi Társasága (a korábbi Tanulmány Színház) megkerülhetetlen tájékozódási pont a független színházak hazai történetében. Akkoriban a leghaladóbb szellemű alternatív társulatnak számított, innen indult világhódító útjára többek között Terhes Sándor, Scherer Péter, Pintér Béla, Horgas Ádám, Péterfy Bori, Schilling Árpád, Stubnya Béla, Szalontay Tünde, Schermann Márta, Pintér Gábor. Feuer Yvette is ebben a közegeben érett szí-

nésznővé. A színművészeti főiskolára nem vették föl, de utólag megbékélt ezzel, mivel nagy hatással voltak rá az olyan alternatív mesterek, mint a lengyel Jerzy Grotowski vagy az olasz Eugenio Barba. A Szkéné Színház pedig egyenesen házhoz hozta a mesterek munkásságát. Regős János minden ősszel megszervezte a Nemzetközi Mozgásszínházi Fesztivált, amelyre a világ legjobb alternatív társulatai jelentkeztek. Volt hát kiktől inspirálódni a fizikai színház terén. Yvette a Krétakör egyik alapító tagja lett, majd játszott a Merlin Színházban is. Olyan előadásokban szerepelt,

mint *A Mester és Margarita*, *Hamlet*, *A nagy játék*, *Godot-ra várva*. '97-ben a Merlin Színház szervezésében kijutott Edinburghba, ahol *Az ember tragédiájában* ő alakította Évát Ónodi Eszterrel.

A bohócok iránti vonzalma is a Szkénében kezdődött. Tény, hogy katartikus hatást gyakorolt rá a műfaj egyik óriása, a svájci Gardi Hutter, majd Dániában Nola Rae, akinek a workshopján is részt vett. Elkezdett bohócot tanulni. Akkoriban indult a Piros Orr Bohócdoktorok Alapítvány, amelynek Yvette lett az egyik frontembere. A műhely kiváló iskolának bizonyult, Yvette rengeteget fejlődött, közben rendszeresen járt Ausztriába, ahol nemzetközi hírű bohócmesterektől tanult. Mellesleg elvégezte az ELTE magyar–angol szakát. A szeme előtt ez a kép lebegett: ötvözni a bohóc figuráját az alternatív színházi törekvésekkel. Itthon ezt a kettőt addig senkinek nem jutott eszébe egybegyúrni. Nincsenek véletlenek. Yvette-tel egyszer csak szembejött egy plakát vagy hirdetés, nem emlékszik pontosan, de a lényege az volt, hogy színházi témával is lehet pályázni Fulbright-ösztöndíjra. Magyarországon addig a cirkuszi bohóc önálló életet élt, s véletlenül sem tévesztette volna össze a cirkusz porondját az alternatív színház színpa-